

A klímaváltozásra való felkészülés az erdészetben – német módra

A közelmúltban volt szerencsém részt venni egy bajorországi erdészeti szakmai kiránduláson. A Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége által szervezett tanulmányúton állami, közösségi és magánerdőkben nyerhetünk bepillantást abba, hogy a német kollégák milyen megoldásokkal készülnek a klímaváltozás várható kedvezőtlen hatásainak a kivédésére.

Egy „lépőkő” az Ebrachi Erdészet területén

A német erdőgazdálkodási gyakorlatba, illetve környezetbe néhány nap alatt természetesen csak felszínesen sikerült bepillantást nyernünk. Annak teljes értékű bemutatásához így további kutakodásra lenne szükség, amelyre most, a mondanivaló mielőbbi megjelentetése érdekében nem vállalkozom, így a következőkben csak néhány, talán tanulságos észrevételt, benyomást szeretnék megosztani.

Előljáróban néhány információ. Az európai fenyőerdőket sújtó tömeges erdőkárok Németországban feltehetően hamarabb gondolkodásra sarkallták az érintett szakembereket – elsősorban az erdészeket – a szükséges és lehetséges válaszlépésekről, mint az inkább lombos erdőkkel bíró országokban. A körvonalazódó szakmai programhoz külön öt éves nemzeti támogatási programot is indítottak, 900 millió eurós forrással.

Az örökerdő gazdálkodás kapcsán az elmúlt években sokat hallhattunk, olvashattunk arról, hogy Németországban az őshonos fafajokból álló erdőkben következetesen nem végeznek tarvágyást, sőt azok nagy bányadát örökerdő gazdálkodás keretében, illetve a Pro Silva elvek szerint kezelik.

A tanulmányúton ezeknek a több évtizedes törekvéseknek a gyakorlati alkalmazásáról kaphattunk képet. A szakmai programokat hazai részről Keresztes György, német részről pedig Ul-

rich Mergner (a Bajor Államerdeszet Ebrachi Erdészetének ma már nyugdíjas vezetője, a magyarul is megjelent „A lépőkő-elmélet” című mű szerzője) kollégák állították össze részünkre.

Észrevételek, benyomások röviden

A német kollégák láthatóan meggyőződéssel élnek meg a szakmai változásokat.

A tanulmányúton minden program más-más erdőgazdálkodónál zajlott, a helyi erdészeti szakemberek, valamint erdőtulajdonosi képviselők vezetésével. Sok érintettel találkoztunk tehát, így egész jó minta alapján állapíthatjuk meg, hogy német kollégáink folyamatos útkereséssel ugyan, de meggyőződéssel, proaktívan és magabiztosan kezelik az új szakmai kihívásokat.

A környezet- és klímatudatos erdőgazdálkodás alapja őshonos erdőtársulásokban meghatározóan az erdőborítás – lehetőségekhez képest – folyamatos fenntartása, amit összefoglalóan örökerdő gazdálkodásnak is hívhatunk.

Ennek „százegyfélé” gyakorlati kivitelezési lehetősége létezik. A tanul-

Barbara Ernwein, a Bajor Államerdeszet Ebrachi Erdészetének vezetője terepen bemutatja a lépőkő-elmélet megvalósítását

mányút egyes helyszínein látott módszerek sem egy merev sémát követtek, inkább a helyi adottságokhoz alakított útkereséseknek, innovációknak tűntek.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem között elmosódtak a frontvonalak.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem összefüggéseiről, erről az egyébként egyre szélesebb körben felmerülő kérdéskörrel a tanulmányúton keveset hallottunk. *Ami viszont feltűnt, hogy egyetlen olyan utalás nem hangzott el a német erdész kollégák részéről, miszerint ezt vagy azt, az egyébként nyilvánvalóan zöld indíttatású erdőgazdálkodási módszert az erdészeti vagy a természetvédelmi szabályozás, illetve az azokat képviselő hatóságok nyomására alkalmaznák.*

Az őshonos erdőknek a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaira való felkészítése érdekében tett erdészeti intézkedések, kiemelten például az erdők faállomány-borításának fokozottabb fenntartása, egyben az erdei biodiverzitás javítását is szolgálják. Hasonló hatással jár a fent említett „lépőkő-elmélet” szerinti ökológiai hálózatok kialakítása és fenntartása is.

Az erdészek tehát belső indíttatásból sokat tesznek az erdei élőhelyek általános kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása és javítása érdekében, amit a természetvédelem láthatóan respektál. Ha ez nem így lenne, hanem az általános élőhelyvédelmi intézkedéseket sorozatosan további, elsősorban faj-, illetve egyedvédelmi célú, jelentős erdőgazdálkodási korlátozásokkal is srófolnák, akkor bizonyára többet hallottunk volna a két szakterület közötti súrlódásokról.

Az erdész kollégák elejtett megjegyzéseiből arra következtethetünk továbbá, hogy ha ilyen egyedi természetvédelmi célú korlátozások mégis felmerülnek, akkor azokat nem előírják, hanem azokról és azok ellentételezéséről az erdőgazdálkodó és a természetvédelem megállapodást kötnek. Ez a gyakorlat ugyancsak hozzájárulhat a békésebb egymás mellett éléshez.

Végül egy idevágó, számunkra érdekes tapasztalás, külön kommentár nélkül. A bejárt környék egy része Natur-

park besorolással alacsonyabb rendű természetvédelmi oltalom alatt áll. A természetvédelem az éppen regnáló tartományi kormány támogatásával nemzeti parkká szerette volna nyilvánítani a területet. Erről intenzív egyeztetéseket folytattak a helyi települések közösségeivel is, akik viszont attól tartva, hogy a változás rontani fogja a helyi gazdálkodási, munka- és életfeltételeiket, nem támogatták azt. *A helyi lakosságnak végül sikerült elérnie, hogy az elképzelés lekerült a napirendről.*

A környezet- és klímatudatos erdőgazdálkodás, valamint a jelentős kárrökökázattal járó vadgazdálkodás nem fér meg egy cipőben

Bajorországban az öt növényevő nagyvadfaj közül szinte csak őz és vaddisznó fordul elő. Ahogy láthattuk, ezek is képesek azonban jelentősen akadályozni, *sok esetben ellehetetleníteni az erdők természetes és mesterséges megújítását.* A védekezés pedig nem egyszerű feladat, különösen ha az erdősítési tevékenységekre kisebb térleptékekben, viszont ezáltal az erdészeti üzem területének rendszeresen nagyobb hányadát érintve kerül sor.

Németországban a vadászterületek elvárt kiterjedésének alacsony alsó határértéke (tartományonként eltérő, de max. néhány száz hektár) miatt is a földtulajdonosok és gazdálkodók szélesebb körben és érdemben képesek befolyásolni a vadgazdálkodást, illetve a vadászati tevékenységet, amennyiben ez az érdekükben áll. *A környezet- és klímatudatos erdőgazdálkodásra való átállás miatt pedig úgy tapasztaltuk, hogy ez egyértelműen az érdekükben áll.*

Ezer hektáros nagyságrendű hercegi erdőben, ahol korábban az erdők elsődleges célja bevallottan a vadgazdálkodás és a vadászat volt, *a szakszemélyzetnek sikerült meggyőznie a tulajdonosokat az új elveken nyugvó erdőgazdálkodás előterbe helyezéséről. Azóta rendszeres és jelentős vadászati aktivitással, illetve annak kikényszerítésével sikerült elérniük, hogy kerítés nélkül lehet például „léggazdálkodást” folytatni az erdőkben.* Hasonló gyakorlatot láthattunk azonban százhektáros nagyságrendű közösségi erdőben is.

Jól célzott támogatások sokat segíthetnek a szemléletváltásban, bár nem ez az elsőrendű szempont.

Az új szemléletű erdőgazdálkodásra való átállást megelőzően az erdészeti menedzsmenteknek minden esetben

Szárazságtűrő fajok kísérleti ültetése önkormányzati erdőben (szelídgesztenye)

nyilvánvalóan meg kellett győzniük a tulajdonosokat arról, hogy annak eredményeképpen a haszonvételi lehetőségeik és a bevételeik érdemben nem csökkennek.

Alapvetően jó növekedésű, értékes erdőket láttunk, talán ezért is a meggyőzéshez nem kizárólagos és elengedhetetlen eszközt, de nagy segítséget jelentenek azok az erdészeti támogatások, amelyeket a német állam, illetve tartomány – a klímaváltozás lassításához való hozzájárulás, a kedvezőtlen hatásaira való felkészülés, valamint ezekkel is összhangban a változatosabb erdők kialakításának ösztönzésére – a magán- és közösségi erdők gazdálkodói részére nyújt.

A helyi állami erdőgazdálkodó képviselője úgy nyilatkozott, hogy ők mint költségvetési jelleggel működtetett szervezet állami támogatásra nem jogosultak, *viszont az állam elvárja tőlük, hogy környezet- és klímatudatosság terén mintaértékű erdőgazdálkodást folytassanak, illetve lehetővé teszi számukra, hogy erre a bevételeikből a szükséges mértékben fordítsanak.*

A német erdők és erdőgazdálkodás széles körű fejlesztésére az idén megkezdett ötéves ciklusban két nagy támogatási program áll rendelkezésre: az Európai Unió Közös Agrárpolitikája keretében nyújtott vidékfejlesztési erdészeti támogatások, valamint a cikk elején említett, „Klímához igazodó erdőgazdálkodás” elnevezésű nemzeti támogatási program.

A két programra fordítható források összege a 2023–2027 közötti időszakban – amennyiben az adatokat helyesen gyűjtöttük ki a német KAP Stratégiai Tervből – összesen kb. 1 500 millió euró

(600 millió euró + 900 millió euró), ami a 11 millió hektárnyi összes erdőterületre vetítve fajlagosan 136 euró/ha.

Hazánkban ugyanezek az értékek: 850 millió euró (310 milliárd Ft) összes erdészeti támogatás, 2 millió hektár erdőterület és 425 euró/ha fajlagos forrásérték.

A német erdészeti támogatási források tebát a miénkkel összehasonlítva viszonylag szerénynek. Az összehasonlítást persze árnyalja, hogy a német kormány a KAP keretében nem indít jelentős erdőtelepítési programot, illetve az állami erdőgazdálkodók környezet- és klímatudatos erdőgazdálkodásának felmerülő többletköltségeit – ahogy fent már említettem – állami támogatások belyett szerényebb eredményelvárással biztosítja.

Érdekesség továbbá, hogy az erdészeti intézkedésekre fordított saját költségvetési forrásainak nagyobb hányadát a német kormány nem a KAP uniós forrásainak a kiegészítésével, hanem külön nemzeti támogatási program keretében biztosítja. Ennek az oka talán az, hogy nemzeti támogatási programok keretében valamivel szabadabban határozhatják meg a támogatási célokat és feltételeket, továbbá a támogatási összegek ebben az esetben meghaladhatják a támogatott tevékenység tényleges bekerülési költségeit. *A támogatási programok így nagyobb ösztönző erővel bírnak, mint a KAP esetében.*

A tanulmányútról, annak egyes helyszíneiről egy részletesebb szakmai beszámoló is készült, ami a következő lapszámokban jelenik meg.

Szöveg és kép: Szalai Károly/
NAK Erdészet

A Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége

2023. november 10-én a „Királynék városában”, Veszprémben rendezi meg a magánerdősök 2023. évi Országos Találkozóját.

A rendezvénynek a Veszprém Aréna ad otthont, csatlakozva a Bakony Expo hagyományaihoz.

MEGOSZ